

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน และสังเคราะห์แนวทางการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ที่มีบทบาททางสังคม (Social Actor) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนตลอดจนแนวทางในการพัฒนาการจัดการข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวน 14 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด ขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ไม่ได้นำหลักการเชิงสถิติมาใช้ เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ไม่ได้มุ่งให้ตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากร แต่มุ่งกำหนดคุณสมบัติให้แก่กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการคัดเลือกให้มีความหลากหลาย และไม่ได้ถูกจำกัดให้อยู่ใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความแม่นยำ ผู้วิจัยได้พิจารณาทั้งคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล การกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล สถานที่เก็บข้อมูล และกระบวนการทางสังคมซึ่งเป็นบริบทของเรื่องที่จะศึกษาวิจัยด้วย ผู้วิจัยได้เลือกใช้กลุ่มเป้าหมาย 3 ลักษณะเพื่อตอบคำถามการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์มาก กลุ่มเป้าหมายที่เจาะจงเลือกมาจากประชากรที่แบ่งเป็นช่วงชั้น และกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมความหลากหลายของประชากรมากที่สุด เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายของประชากรให้มากที่สุด และมีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมในพื้นที่ 2) ทำงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ที่วิจัยอย่างน้อย 1 ปี และ 3) สนใจในการให้ข้อมูล ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ดังนี้

ภาครัฐ จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ และนักพัฒนาชุมชน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

ภาคชุมชน จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เลขาธิการกองทุนสวัสดิการ เจริญญิกองทุนสวัสดิการ คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการในพื้นที่บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแนวทางในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายที่มีมุมมองเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนตลอดจนแนวทางในการพัฒนาการจัดการข้อมูลในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยองค์ประกอบของแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่ม ทั้งหมดมี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ได้แก่ สภาพการจัดการข้อมูลในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ที่จัดเก็บข้อมูล วิธีการจัดเก็บข้อมูล สถานที่จัดเก็บข้อมูล ผู้ที่รับผิดชอบจัดเก็บข้อมูล ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บข้อมูล

ตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชนของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ที่ควรจะเป็นเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดการข้อมูลสวัสดิการชุมชน

โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. การยกร่างแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยจัดทำโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่ม ให้มีประเด็นที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกำหนดเฉพาะประเด็นหัวข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้ร่วมวงในการสนทนากลุ่มมีอิสระในการตอบเต็มที่ เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยในปรึกษาที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้อำนวยการแผนงานวิจัยเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง

2. การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัย ภายหลังจากจัดทำรูปแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยได้ไปปรับคืนด้วยตนเองเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์และแนวทางในการสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการเข้าถึงข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านวิชาการจากแหล่งข้อมูล และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความต่าง ๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จาก 2 แหล่งดังนี้

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎี หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัย ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ศึกษาวิธีการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์จาก เอกสารงานวิจัย เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหา จะได้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัว เพื่อให้เห็นถึงทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล โดยมีการเตรียมคำถาม โดยการสร้างแนวคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษา และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ มีการเรียงลำดับของคำถาม เนื้อหาของคำถาม ให้สามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล โดยอาศัยหลักการตั้งแนวคำถามที่มีความเข้าใจง่าย เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็น ในการสัมภาษณ์ได้อย่างเต็มที่ โดยกำหนดคำถามออกเป็นประเด็นให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แสดงถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยขออนุญาตในการจดบันทึก และบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีปฏิสัมพันธ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีการทดสอบคำถามและคำตอบ เพื่อเป็นแนวทางในการถามคำถามต่อไป โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ประมาณ 30-60 นาที ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์แต่ละรายจะสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data saturation) จึงจะหยุดการสัมภาษณ์

ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกสรุปสั้นๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญและเมื่อ จบการสัมภาษณ์ จะนำข้อมูลที่ได้อีกกลับมาจดบันทึกอีกครั้งอย่างละเอียด เพื่อป้องกันการหลงลืมข้อมูลที่สำคัญ โดยจะบันทึกแบ่งข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยเครื่องบันทึกเสียง จะถูกนำมาบันทึกข้อมูล ไว้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัย เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความเสียหายของข้อมูล และเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป และข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำมาถอดเทปแบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค แล้วจึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง ด้วยการฟังการบันทึกเสียงที่ได้จากการบันทึกไว้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์

2.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับ ความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักสังคมศาสตร์ การสนทนากลุ่มแบบเจาะจงเป็นการศึกษาค้นคว้าอย่าง เป็นระบบกับกลุ่มคนที่ถูกเลือกขึ้นมาแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้ เพื่อการพูดคุย หรืออภิปรายกัน โดยมีจุดมุ่งหมายซึ่งเฉพาะเจาะจง เพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการนำมาใช้ตอบคำถามการ วิจัยที่ตั้งไว้ กิจกรรมในกลุ่มสนทนาประกอบด้วย การพูดคุย และการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นคำถามที่ เจาะจงชุดหนึ่ง (Focus Group Discussion/ FGD) ซึ่งผู้วิจัยยกขึ้นมาเป็นประเด็นการสนทนา ในการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเปิดประเด็นการสนทนา และบรรยายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เป็นกลวิธี เพื่อเปิดประเด็นการอภิปรายในวงสนทนา โดยหัวใจของการสนทนากลุ่มแบบเจาะจงในครั้งนี้ได้แก่ แนว ทางการจัดการข้อมูลสถิติการชุมนุมของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน แต่อย่างไรก็ตาม การสนทนากลุ่มไม่ใช่การระดมสมอง เพราะไม่ได้มุ่งหาข้อสรุปที่ลงตัว

(Consensus) เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่มุ่งค้นหาความคิดเห็น และประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา ที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยขั้นตอนในการสนทนากลุ่มมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การเจาะจงเลือกสมาชิกกลุ่มจำนวนหนึ่ง ตามลักษณะที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ (Moderator) ทำหน้าที่เปิดประเด็นการสนทนา โดยมีเครื่องมือวิจัยที่สำคัญคือ แนวการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ประเด็นในการวิจัยครั้งนี้ (Study Concepts) 2) ประเด็นการสนทนา (Questions) และ 3) ประเด็นเพื่อการซักถามต่อเนื่อง (Probes) ใช้เมื่อคำตอบที่ได้จากการอภิปรายของสมาชิกกลุ่มยังไม่ชัดเจน ชับซ้อน และต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม

ตอนที่ 2 กำหนดสถานที่และบรรยากาศ (Place and Atmosphere) ผู้วิจัย ได้นำแนวการสนทนากลุ่มมาใช้ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดการข้อมูลและแนวทางการจัดการสวัสดิการชุมชนของชนเผ่าลัวะ บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน โดยนำผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) มาเข้ากลุ่มสนทนาจำนวนกลุ่มละ 8 คน เพื่ออภิปราย และพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในรูปของเวทีการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 วัน สถานที่ซึ่งผู้วิจัย ใช้ดำเนินการวิจัยแบบสนทนากลุ่มเจาะจง ได้แก่ ที่ทำการหมู่บ้านห้วยขาบ ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน บรรยากาศโดยทั่วไปของที่ทำกรเป็นอาคารเปิดโล่ง ห้องสนทนากว้างประมาณ 20 ตารางเมตร สามารถมองเห็นทัศนียภาพโดยรอบ มีเครื่องเสียงและอุปกรณ์ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวก มีห้องน้ำรวม ในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้เตรียมการสนทนา และเตรียมเวทีการสนทนาตามขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่ม แบ่งความรับผิดชอบโดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ (Moderator) และมีผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่ผู้อำนวยความสะดวกในการดำเนินกลุ่ม (Facilitator) โดยให้อิสระแก่สมาชิกกลุ่ม เลือกผู้นำกลุ่มสนทนาด้วยตนเอง และตัดสินใจดำเนินการสนทนากลุ่มทั้งหมดด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่มเป็นสำคัญ โดยผู้วิจัยทำความเข้าใจกับผู้ช่วยดำเนินการสนทนา และผู้จดบันทึก (Note taker) ในประเด็นของการดำเนินกลุ่ม ระยะเวลา แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในกลุ่ม เตรียมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การเตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และจัดเตรียมอุปกรณ์การวิจัยและเครื่องมือวิจัยที่จำเป็น เช่น แนวการสนทนา เครื่องบันทึกเทป กล้องถ่ายภาพ สมุด ดินสอ เครื่องดื่มและอาหารว่าง เป็นต้น ดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยเรียงคำถามจากคำถามที่เป็นเรื่องทั่วไปง่ายต่อการเข้าใจ และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมสนทนา โดยขั้นตอนในการสนทนามี 3 ขั้นตอนหลักๆ คือ ขั้นตอนแรกเป็นระยะของการสร้างสัมพันธภาพ ใช้ระยะเวลาประมาณ 10-15 นาที หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนที่สอง ประกอบด้วยคำถามหลักตามประเด็นที่ทำการศึกษา ช่วงนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 30-60 นาที แล้วจึงจบลงด้วยขั้นตอนสุดท้าย ประกอบด้วยคำถามเบาๆ หรือแนวคำถามเพื่อการซักถามต่อ (Probes) ในช่วงจบการสนทนา โดยในช่วงหลังนี้ใช้เวลาอีกประมาณ 10-15 นาที จัดเป็นช่วงเวลาที่ใช้เพื่อผ่อนคลายบรรยากาศในวงสนทนา และสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองให้แก่ผู้เข้าร่วมการสนทนา

ในช่วงสุดท้ายของการสนทนากลุ่ม เมื่อบรรยากาศการสนทนาเริ่มมีความเป็นกันเองเพิ่มมากขึ้น สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่กล้าแสดงความคิดเห็นโดยเปิดเผย ดังสังเกตเห็นว่า มีการหยอกล้อ และเสียงหัวเราะดังเป็นระยะๆ ตลอดเวลา ในช่วงนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำถามสั้นๆ เสริมเข้าไปในประเด็นการพูดคุยในเรื่องต่างๆ ไปจำนวนมาก และพบว่า สมาชิกกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางมากกว่าในสองช่วง

แรกบางส่วนของความคิดเห็นเป็นคำถามและประเด็นที่ไม่ได้อยู่ในโน้ตค้น หรือประเด็นการสนทนา แต่เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นมาระหว่างการสนทนาที่ไม่เป็นทางการ แต่จัดเป็นคำถามหรือประเด็นการสนทนาที่สมาชิกกลุ่มสนทนามีความสนใจ และหลายๆ ประเด็นสนทนาที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย หรือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้อง แม่นยำของข้อมูล (Validity) การตรวจสอบความตรงของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation Technique) โดยการแสดงข้อมูลและหาข้อสรุป ติความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัย เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้กระทำตั้งแต่ช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูล และกระทำอย่างต่อเนื่องมาจนถึงช่วงสิ้นสุดการทำงานวิจัยภาคสนาม ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ ควรที่จะมีความถูกต้องแม่นยำหรือเที่ยงตรงที่สุด ไม่บิดเบือนไปจากธรรมชาติและความเป็นจริง การพิจารณาความเที่ยงตรงของข้อมูลนั้นในการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องแสวงหาความเที่ยงตรงของข้อมูลไปพร้อมๆ กับการมีจรรยาบรรณในการศึกษาวิจัย เพราะความเที่ยงตรงเกิดจากตัวผู้ให้ข้อมูล และผู้สัมภาษณ์ จึงเป็นขั้นตอนแรกของการทำให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรง ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการในการพิจารณาความเที่ยงตรงและความเชื่อถือได้ของการศึกษารั้งนี้ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล คือผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยยืนยันความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูล ด้วยการให้บุคคลที่ได้ทำการสัมภาษณ์ได้ช่วยในการตรวจสอบ รับรองความถูกต้องของข้อมูล ดังนี้

1.1 เมื่อมีการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะให้เจ้าของข้อมูลช่วยตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัย ได้ทำการบันทึกพร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ

1.2 หลังจากที่ได้วิเคราะห์ ติความข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะให้เจ้าของข้อมูลช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ติความไปนั้นมีความถูกต้อง และครบถ้วนหรือไม่ พร้อมทั้งให้เจ้าของข้อมูลให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยอมรับในส่วนของข้อมูลที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ติความ ในช่วงที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่เก็บมาได้ในแต่ละวัน เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา เพื่อที่จะนำมาศึกษาค้นคว้าหาความหมายต่างๆ จากข้อมูลที่ได้มา โดยแยกประเภทของข้อมูลตามแฟ้มข้อมูลที่จัดไว้ และเพื่อเป็นการตรวจสอบความครบถ้วน ความต่อเนื่องของข้อมูลที่ได้มา พร้อมทั้งเป็นการประเมินถึงความต้องการในรายละเอียดของข้อมูลในด้านต่างๆ ในครั้งต่อไปด้วย

1.3 ตรวจสอบความไว้วางใจได้ของข้อมูล (Dependability) โดยการนำข้อมูลไปตรวจสอบ กับทีมวิจัยและที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อยืนยันความถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

1.4 ความสามารถในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ (Transferability) โดยการเขียนระเบียบวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และบริบทที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัย ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน

1.5 การยืนยันผลการวิจัย (Conformability) โดยผู้วิจัยจะเก็บเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เป็นอย่างดี พร้อมสำหรับการตรวจสอบ (Audit Trail) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้ไม่มีความลำเอียงหรือเกิดจากการคิดขึ้นเองของผู้วิจัย

1.6 หลังจากสรุปผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำมาคืนให้กับชุมชนในพื้นที่ที่ศึกษา เพื่อให้รับทราบและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอดคล้องกัน (Method of Agreement) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาอย่างละเอียดถี่ถ้วน รวมถึงวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือเชิงแนวคิด ทฤษฎี และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบประเด็นโครงสร้างที่ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีการทำตารางในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อช่วยเป็นกรอบยึดในการวิเคราะห์ผลการศึกษา เพื่อไม่ให้ข้อมูลนั้นเกิดการตกหล่นในประเด็นคำถาม
2. หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ สรุปความไว้ในตารางการวิเคราะห์ มาสรุปความตามประเด็นสำคัญในการวิจัย
3. นำข้อมูลที่ได้สรุปความตามประเด็นสำคัญในการวิจัย มาอธิบายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์